

UNIVERSITETET I BERGEN

Institutt for sammenliknende politikk

SAMPOL 290 Praksisrapport

«It's the kommuneøkonomi, stupid!»

Sammendrag

Dersom man hadde valgt en tilfeldig ordfører blant en av Norges kommuner, hva påvirker sannsynligheten for at de får beholde vervet sitt som ordfører etter neste valg? I denne oppgaven undersøker jeg om kommunens økonomi påvirker ordførere i posisjon sin sannsynlighet for å få gjenvalg. En vesentlig mengde forskning har sett på hvordan økonomisk stemmegivning utspiller seg i forhold til regjeringer i ulike demokratier (Lewis-Beck og Stegmaier 2019, 260-261). Det er mindre undersøkt hvordan lokal økonomi kan påvirke lokale valg (Dassonneville, Claes, og Lewis-Beck 2016, 3-4). Ved å konstruere et nytt datasett og bruke logistisk regresjon undersøker jeg hvordan kommunens driftsresultat påvirker sannsynligheten for at ordførere får gjenvalg. Funnene tyder på at sammenhengen er mer komplisert enn først antatt. Særlig interessant er det at forholdet mellom driftsresultat og sannsynlighet for gjenvalg av ordfører er kurvlineært for Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Retningen på sammenhengen er derimot ulik mellom de to partiene.

Introduksjon

Det er allerede godt kjent at det er en sammenheng mellom økonomien og resultatet av valg. Klisjeen fra Bill Clinton sin kampanje ved det amerikanske presidentvalget i 1992 oppsummerer mye av kunnskapen på dette feltet med ordene: «It's the economy, stupid!» (van der Eijk et al. 2007, 1-2). Denne oppgaven undersøker om man i norsk sammenheng kunne sagt: «It's the kommuneøkonomi, stupid!». Økonomisk stemmegivning ser på sammenhengen mellom økonomien og valgresultater (Lewis-Beck og Stegmaier 2019, 248). Tendensen er at når det går dårlig med økonomien taper den sittende regjeringen valget, og når det går bra med økonomien får de gjenvalg. Effekten økonomien har på valg kan ofte være nok til å felle regjeringer (Lewis-Beck og Stegmaier 2019, 261). Det er derimot mindre forskning på økonomisk stemmegivning på lokalt nivå (Kukolowicz og Górecki 2018, 643). Denne oppgaven skal ta for seg økonomisk stemmegivning på lokalt nivå. Problemstillingen er derfor: *Påvirker kommuneøkonomien sannsynligheten for at sittende ordførerparti beholder ordføreren?*

For å svare på problemstillingen brukes datasett fra Statisk Sentralbyrå (SSB). Ved bruk av logistisk regresjon undersøkes sammenhengen mellom driftsresultat og sannsynligheten for at den sittende ordføreren får gjenvalg. Analysen tester også om sammenhengen kan være kurvlineær. Modellen testes også på de tre største ordførerpartiene. Funnene viser noe

blandede resultater og at sammenhengen er mer komplisert enn først antatt. For modellene som inkluderer alle partiene og Høyre er det ingen signifikant sammenheng mellom variablene. Det er heller ingen lineær sammenheng for noen av gruppene. Modellene indikerer at det kan være en kurvlineær sammenheng for Arbeiderpartiet og Senterpartiet, men at retningen på sammenhengen er ulik for partiene.

Teori

Ansvarlighetshypotesen

Ansvarlighetshypotesen er et viktig element i økonomisk stemmegivning. Ideen går ut på at regjeringen vil bli holdt ansvarlig av velgerne for utviklingen i økonomien (Nannestad og Paldam 1994, 215). I VP-funksjoner er støtte til regjeringen en funksjon av økonomiske og politiske utfall (Lewis-Beck og Stegmaier 2013, 367; Nannestad og Paldam 1994, 213). Formuleringen av ansvarlighetshypotesen tilsier en tilnærming der tidsserien av P eller V i funksjonen kan forklares med den tilsvarende økonomiske tidsserien (Nannestad og Paldam 1994, 216). I modellen viser V til antall stemmer regjeringen får, og P viser til populariteten av regjeringen over tid, der dette er en funksjon av ulike økonomiske og politiske utfall over tid (Ludvigsen 2010, 19). Ettersom man i de fleste sammenhenger ikke nødvendigvis skiller mellom V og P delen av funksjonen omtaler man det som VP-funksjoner (Nannestad og Paldam 1994, 214).

Økonomisk stemmegivning ved lokalvalg

Det er relativt lite forskning på økonomisk stemmegiving i lokalvalg (Kukołowicz og Górecki 2018, 643). Ofte dreier forskningen på lokalt nivå seg om hvordan den nasjonale økonomien påvirker lokale valg og motsatt. Det er derimot mindre forskning på hvordan lokal økonomi påvirker lokale valg (Dassonneville, Claes, og Lewis-Beck 2016, 3-4). Noe av forskningen ser på politiske konjunktursykluser, der hypotesen er at regjeringer vil føre en ekspansiv økonomisk politikk nærmere valget (Frankel 2010, 1466). I korthet forutsetter dette at valgresultatet faktisk påvirkes av økonomien i forkant av valget. Det er viktig å huske på at slike modeller ofte er en forenkling av virkeligheten og at temaet er mer komplekst enn hva som kan legges fram innenfor omfanget av denne oppgaven (Drazen 2000, 78, 81).

Hovedpoenget er at slike modeller forutsetter at det foregår økonomisk stemmegiving. Hadde dette ikke vært tilfellet ville også insentivet for å forsøke å skape slike sykluser falt bort.

I Portugal tyder funn på at lokale myndigheter kan være opportunistiske i forkant av valg. Utgifter øker, og forbruket favoriserer ting som er mer synlig for velgere. Ordførere forsøker i tråd med teoriene om politiske konjunktursykluser å fremstå mer kompetente, ved å eksempelvis forsøke å redusere kommunale skatter rundt to år før valget (Veiga og Veiga 2007b, 45-46). Det ser også ut til at det økte forbruket faktisk har sammenheng med at ordførere får flere stemmer ved valget (Veiga og Veiga 2007a, 181). I polske lokalvalg har man undersøkt sannsynligheten for sittende ordførers gjenvalg, ved å se på kommunens forbruk per person før valget. Der ser man en sammenheng mellom økonomien og sjansen for at man får gjenvalg. Det er også indikasjoner på budsjettssykluser som henger sammen med valget, der økt forbruk kan være fordelaktig for kandidatene (Kukołowicz og Górecki 2018, 646, 655).

I USA har man undersøkt hvordan økonomisk stemmegivning foregår på ulike politiske nivåer (Benedictis-Kessner og Warshaw 2020, 672-673). Presidentens parti straffes eller belønnes basert på den lokale økonomien på ulike styringnivåer. Funn tyder på at velgere ansvarliggjør kandidater som stiller til valg av president, senatet, representantenes hus, guvernør eller delstatforsamling, avhengig av om kandidaten deler politisk parti med presidenten (Benedictis-Kessner og Warshaw 2020, 673). På lavere politisk nivå eller «downballot», er resultatene blandende. Det er kun til valg av representantenes hus og guvernører at kandidater ansvarliggjøres for økonomien. Dermed baserer stemmegivning seg på hvem som er president, og velgere tar avgjørelser om kandidater på alle politiske nivåer basert på om de deler partipolitisk tilhørighet med presidenten (Benedictis-Kessner og Warshaw 2020, 673).

Noe forskning har også undersøkt hvordan økonomien lokalt påvirker lokale valg. I Italia har man funnet en sammenheng mellom arbeidsledigheten både nasjonalt, men også regionalt og hvordan kandidater presterer ved valg (Rombi og Valbruzzi 2024, 54). I Belgia har man undersøkt lokalvalget i 2012, og funnet at arbeidsledigheten i ulike kommuner påvirket sannsynligheten for at styrende parti fikk gjenvalg (Dassonneville, Claes, og Lewis-Beck 2016, 3).

Norske ordføreres rolle i kommunen

Norske ordførere skiller seg noe ut sett i et komparativt perspektiv. Norske kommuner blir generelt sett betegnet som å være ledet av tjenestemenn, der ordføreren har en mer seremoniell funksjon. Sammenlignet med andre land derimot, er norske ordførere fremdeles innflytelsesrike. På tross av mangel på utøvende myndighet lener ordførere seg på flertallet i kommunestyret og er ofte den eneste folkevalgte som er frikjøpt i kommunen. Dermed er ordførere i større grad profesjonalisert enn andre kommunepolitikere (Klausen, Myrvold, og Stokstad 2020, 81-82).

Norske kommuner er organisert etter formannskapsmodellen eller parlamentariske modeller. Hovedsakelig er det kun Oslo, Bergen og Tromsø som har eller har hatt en parlamentarisk styreform (Ølberg 2018, 134-135). Sammenlignet med formansskapsmodellen er ordførere i den parlamentariske styreformen relativt sett mindre viktige (Klausen, Myrvold, og Stokstad 2020, 81). Ordførere er i kommuner med formannskapsmodell den øverste politiske lederskikkelsen. Ordføreren leder det øverste politiske organet i kommunen, kommunestyret, og skal være representanten utad. Internt i kommunen leder ordføreren både kommunestyret og formannskapets møter, og er i praksis den som forholder seg løpende til den administrative ledelsen (Klausen, Myrvold, og Stokstad 2020, 86).

Årsaksmekanismer

I prestasjonsbaserte teorier om valg, holder velgere regjeringer ansvarlige basert på deres vurdering av tidligere økonomiske resultater. Dette kan velgere gjøre selv om de ikke kjenner særlig godt til politikken som er blitt ført. Mekanismen som følger av dette prestasjonsbaserte synet er at velgere observerer objektive resultater i økonomien, deretter evaluerer de den, og basert på denne evalueringen bedømmer de om de ønsker å stemme for eller mot de som styrer på nåværende tidspunkt (Becher og Donnelly 2013, 968). Denne sammenhengen kan være sterkere i demokratiske institusjoner hvor mer makt er konsentrert hos den som regjerer (Becher og Donnelly 2013, 978).

Økonomisk underskudd

Økonomisk underskudd er den første mekanismen som kan lede til at velgere straffer politikere i kommunen ved valg. Etter kommuneloven kan ikke norske kommuner gå konkurs (Kommuneloven, § 29-1, 2018). Dårlig kommuneøkonomi kan fremdeles få konsekvenser.

Dersom kommunens økonomi er i ubalanse, vil dette fremdeles kunne lede til problemer for kommuner. Eksempelvis kan registeret om betinget godkjenning og kontroll, bedre kjent som ROBEK, lede til at dette blir et problem. Flere kriterier kan lede til at kommuner meldes inn i ROBEK, men et eksempel er dersom driften i kommunen viser et merforbruk og dette ikke dekkes inn innen to år etter det oppsto (Kommuneloven, § 28-1, 2018). Hvilke kommuner som er på ROBEK-listen skal være allment tilgjengelig (Kommuneloven, § 28-2, 2018).

Inkludering på ROBEK-listen kan bety økt oppmerksomhet i lokale medier, dermed kan også bevisstheten rundt den økonomiske situasjonen i kommunen øke blant velgere. Det har blitt vist at dette reduserer andelen stemmer politikere i posisjon får, og reduserer sannsynligheten for at de som styrer får gjenvalg (Hopland 2014, 233). Dette er et eksempel på hvordan en dårlig kommuneøkonomi kan lede til at velgere straffer de som styrer. Det kan være flere faktorer som bidrar til at politikere i posisjon straffes for dårlig kommuneøkonomi som ikke er nevnt. Forventingen er at et underskudd vil lede til at velgere straffer de som styrer.

Økonomisk overskudd

Økonomisk overskudd er den andre mekanismen som kan straffe ordførere. Ved første øyekast kan det virke lite intuitivt at et stort økonomisk overskudd vil kunne felle en ordfører ved valg. I seg selv er ikke overskuddet et problem. Hypotesen her er derimot at det kan bli et problem dersom opposisjonen «lover gull og grønne skoger» til velgerne. Dersom kommunen har et stort positivt driftsresultat over tid, har kommunen igjen midler som kunne vært brukt på velgere. Sittende ordfører og styringspartier kan bli et offer for opposisjonens overbudspolitik. Overbudspolitik skjer når politikere tilbyr mer enn konkurrentene (Saglie og Bjørklund 2004, 9).

Politiske spørsmål der de aller fleste vil være enige betegnes ofte som valensspørsmål. Dermed er det sjelden at ulike visjoner legges frem, istedenfor bruker man andre metoder for å markere og få fram politiske forskjeller. Det er her overbudspolitik kan spille en viktig rolle (Saglie og Bjørklund 2004, 9). Eksempelvis vil ingen partier markere at de er for arbeidsledighet (Opsahl 2007, 6-7). I forhold til kommuneøkonomi virker det lite sannsynlig at politikere ville tatt et standpunkt der de er for en dårlig kommuneøkonomi. Det er viktig å bemerke at man ikke bedriver overbudspolitik ved å tilby en bedre kommuneøkonomi eller et bedre økonomisk resultat. Det er her en forutsetning at kommunens økonomi allerede er god. Deretter benytter man en allerede god kommuneøkonomi til å tilby velgere mer velferd

eller andre goder. For at overbudspolitik skal fungere er det også noen forutsetninger. Når økonomien allerede er god må opposisjonen overby de som styrer og deretter må velgere også ønske dette og stemme inn opposisjonen med forventning om at det vil lede til flere goder.

Hypoteseformulering

På bakgrunn teorien forventes det at forholdet mellom driftsresultatet og sannsynlighet for gjenvalg er kurvlineært. På bakgrunn av teorien vil ordførerens sannsynlighet for gjenvalg være lavest når driftsresultatet er relativt lavt eller høyt. For å teste om forholdet er kurvlineært testes det både om forholdet er lineært og om det er kurvlineært.

Metoden skal dermed teste to hypoteser.

H1. Når driftsresultatet øker, øker også sannsynligheten for at ordføreren får gjenvalg.

H2. Forholdet mellom driftsresultat og sannsynligheten for gjenvalg er kurvlineært.

Sannsynligheten for gjenvalg er høyest rundt et midtpunkt av skalaen for driftsresultat og vil være lavest mot ytterpunktene.

Metode

Data

Datasettet ble satt sammen av tall fra SSB og KOSTRA (SSB 2025a, 2024). SSB-data brukes for å klassifisere ordførerens parti ved valg og KOSTRA-tallene brukes for å måle kommunens driftsresultat. Disse dataene ble deretter slått sammen. Dette er en prosess som ikke er helt uproblematisk, noe som også er en grunn til at analysens omfang er begrenset. Datasettene kunne vært slått sammen med kommunenummer som fellesnevner. Problemet er at når fylkene oppløses eller sammenslås, endrer alle de aktuelle kommunenumrene seg fordi de to første sifrene er fylkesnummer (Kommunal- og distriktsdepartementet 2022). Dermed dukker også samme kommune opp i datasettet flere ganger, men med ulike kommunenummer. Derfor kan man slå sammen observasjoner basert på kommunens navn, men dette krever en del manuelt arbeid ettersom kommuner kan ha samme navn. Eksempelvis er Våler i datasettet tre ganger, en gang for Østfold, Viken og Innlandet. Der Våler i Østfold og Viken egentlig er samme kommune, men Våler i Innlandet er en annen kommune med samme navn. Denne

kompleksiteten rundt datasettet er hovedgrunnen til at omfanget begrenses fra 2019 til 2023, fordi arbeid med rydding ville blitt svært tidkrevende.

Operasjonalisering av variabler

Hvordan velgere ansvarliggjør ordføreren ved valget måles i form av gjenvalg av ordførerparti. Variabelen viser hvilket parti som hadde ordføreren etter valget i 2019 og hvilket parti som hadde ordføreren etter valget i 2023. Dette tar også hensyn til at partier kan bytte ordførerkandidat fra det ene valget til det andre. Dermed er det kun nødvendig at det samme partiet beholder ordføreren etter valget for at det regnes som gjenvalg.

En ulempe ved bruk av denne variabelen er at felleslister og bygdelister må ekskluderes fra analysen. Flere ulike lister havner i samme kategori i datasettet. Eksempelvis står Kautokeino i dataene oppført med at ordførers parti fikk gjenvalg. Etter valget i 2019 hadde Fastboende liste ordføreren (Isaksen 2019). Etter valget i 2023 fikk en annen liste Kautokeino Flyttesameliste ordføreren (Brenli 2023). Dersom en bygde- eller fellesliste som har ordføreren skulle miste vervet, men det fremdeles er samme type liste som har ordføreren vil dette vises som gjenvalg i datasettet. Dermed ekskluderes bygde- og felleslister fra analysen. Et viktig poeng er at det kun måles hvordan ordførere som allerede er valgt ansvarliggjøres ved valg ved bruk av denne variabelen.

For å måle økonomien brukes driftsresultatet i kommunen. Driftsresultat måles med variabelen netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter gitt i prosent. Dette måler kommunens økonomiske handlingsfrihet. Eksempelvis kan dette benyttes til investeringer eller settes av til senere bruk (SSB 2025b). Driftsresultatet kan variere mye fra år til år. Eksempelvis kan kommuner oppleve i perioder å ha høye kraftinntekter (Vollan, Sællmann, og Holø 2021).

For å redusere støy i dataene og gi et mer helhetlig inntrykk av kommuneøkonomien over tid regnes det ut et gjennomsnitt av driftsresultater over tid. Lokalvalget i 2019 ble avholdt i september (Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2018). Økonomiplan og årsbudsjett som gjelder for det kommende året skal vedtas før årsskiftet (Kommuneloven, § 14-3, 2018). Dermed er budsjettet som gjaldt 2019 allerede vedtatt innen en ny ordfører velges.

Tidligere er det påpekt at når utfallet i økonomien blir avgjort av beslutninger utenfor kontrollen til de som styrer gir det lite mening at de ansvarliggjøres for disse utfallene (Lewis-

Beck og Stegmaier 2013, 372). Dermed gir det lite mening at en ordfører skal ansvarliggjøres for et driftsresultat som følger av et budsjett som ble vedtatt før de var valgt. På tross av at ordføreren ikke nødvendigvis styrer ut hele 2023 før neste valg, antas det at driftsresultatet fra 2023 vil kunne merkes av innbyggerne før valget. Basert på dette er kommunens økonomi målt som et gjennomsnitt fra og med 2020 til 2023.

Regresjonsmetode

Ved valg av analysemetode må man ta hensyn til målnivået på variablene. Når avhengig variabel er dikotom, med andre ord den kan kun ha to verdier, kan man bruke binomisk logistisk regresjon (Hermansen 2019, 197). En vanlig måte å plassere regresjonslinjen på er minste kvadratsums metode (Ordinary least squares eller OLS) (Midtbø 2016, 78). OLS er en nyttig metode i mange tilfeller, men antar at den avhengige variabelen er kontinuerlig. Dermed bryter det med en av forutsetningene for regresjonen hvis avhengig variabel kun kan ha to verdier (Osborne 2015, 3-4). Dermed er logistisk regresjon mer egnet i dette tilfellet.

Målet er å estimere sannsynligheten for et utfall, i dette tilfellet ordførerens gjenvalg. Modellen spesifiseres som en generalisert lineær modell eller GLM, dette er regresjonsmodeller som egner seg når avhengig variabel er kategorisk (Hermansen 2019, 198-199). Man kan kun observere de to verdiene variablene kan ha, ikke sannsynligheten for utfallet. Linkfunksjoner brukes for å gjøre om denne variabelen til å være kontinuerlig. Deretter logtransformeres denne kontinuerlige variabelen til «logodds». Sammenhengen blir deretter lineære (Hermansen 2019, 198).

Merk her at med en logtransformasjon antar man at forholdet er lineært (Osborne 2015, 202). I dette tilfellet er det basert på teori, grunner til å forvente at forholdet kan være kurvlineære. Dette kan testes ved å legge til et ledd i modellen der den uavhengige variabelen er opphøyd i annen. Som regel kan dette i logistisk regresjon fange opp dersom det er et kurvlineært forhold (Osborne 2015, 208).

Regresjonsmodellen kan skrives slik ifølge Hermansen (2019, 198):

$$\text{logit}(p) = a + b \times \text{uavhengig variabel}$$

Dermed kan den lineære modellen skrives:

$$\text{logit}(p) = a + b \times \text{driftsresultat}$$

Den kurvlineære modellen kan skrives:

$$\text{logit}(p) = a + b_1 \times \text{driftsresultat} + b_2 \times \text{driftsresultat}^2$$

Ekstremverdier må også tas hensyn til i analysen, i dette tilfellet gjelder det den kontinuerlige uavhengige variabelen. Hovedpoenget her er å forsikre seg at ekstremverdiene er reelle tilfeller og ikke forekommer av en målefeil (Kellstedt og Whitten 2018, 132). Ved å eksempelvis definere ekstremverdier basert på kvartiler kan man forsikre seg om at disse verdiene ikke skyldes målefeil (Kellstedt og Whitten 2018, 134-136). Det er ekstremverdier i datasettet, men de ser ikke ut til å skyldes målefeil.

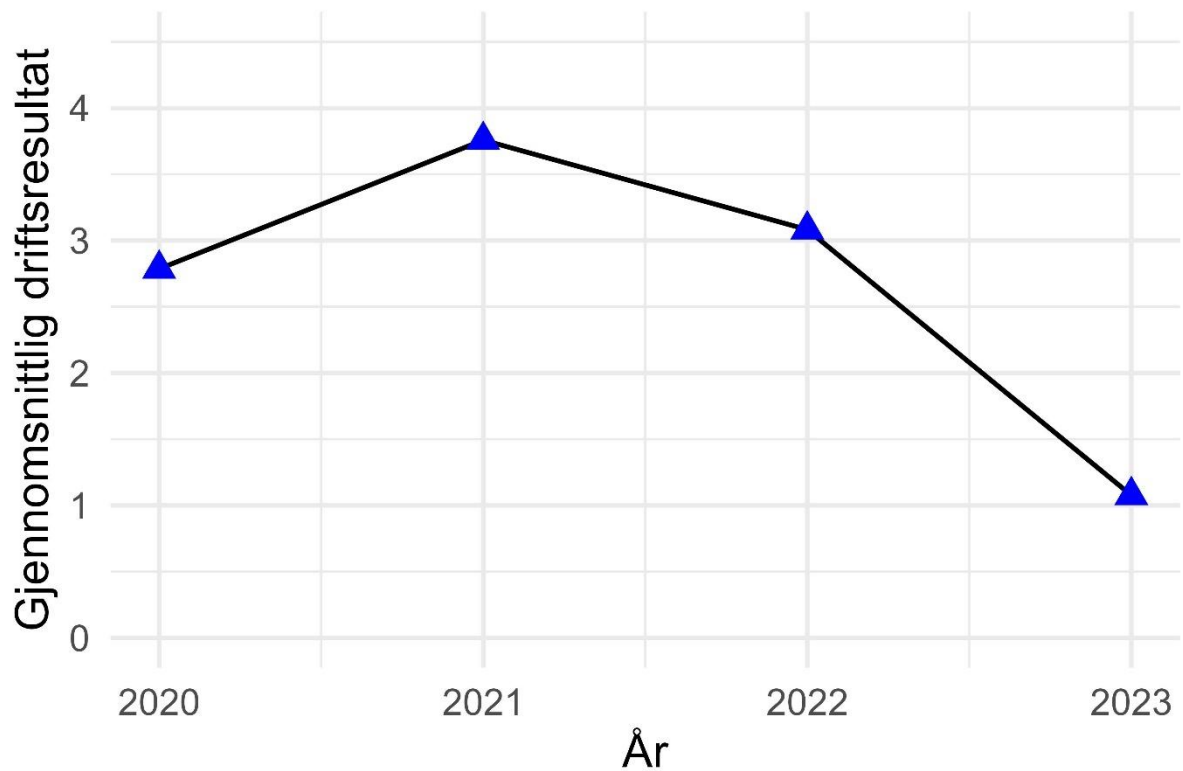
I en regresjonsanalyse kan det derimot bli problematisk dersom en observasjon med en ekstrem verdi har uproporsjonalt mye innflytelse på analysen. Bare fordi en verdi er å regne som en ekstremverdi betyr det ikke nødvendigvis at den har for mye innflytelse på resultatet av regresjonsanalysen (Kellstedt og Whitten 2018, 258-259). Analysen forutsetter at estimatet påvirkes omtrent like mye av hver observasjon (Osborne 2015, 104). For å kontrollere for dette kan man bruke det som ofte kalles for DfBeta i mange statistikkprogrammer. Dette måler endringen i koeffisienten eller logit, delt på standardfeilen til koeffisienten. Alle parametere i regresjonen må sjekkes, altså konstantleddet og alle koeffisientene i modellene (Osborne 2015, 114).

Ifølge Belsley, Kuh, og Welsch (1980, 28) anbefales det at terskelen for DfBeta justeres etter størrelsen på utvalget med følgende formel:

$$\frac{2}{\sqrt{n}}$$

I formelen tilsvarer n størrelsen på utvalget (Belsley, Kuh, og Welsch 1980, 28). DfBeta verdiene ble sjekket i alle regresjonsmodellene og ingen observasjoner måtte fjernes av analysen. Det er også nødvendig å sette en grense for hva som regnes som statistisk signifikant. Terskelen for hva som blir regnet som statistisk signifikans er ofte på 1, 5 eller 10 prosentnivå, der standarden i samfunnsvitenskapene ofte er på 5 prosentnivå (Midtbø 2016, 65; Kellstedt og Whitten 2018, 203). Derfor settes terskelen på 5 prosentnivå i denne oppgaven.

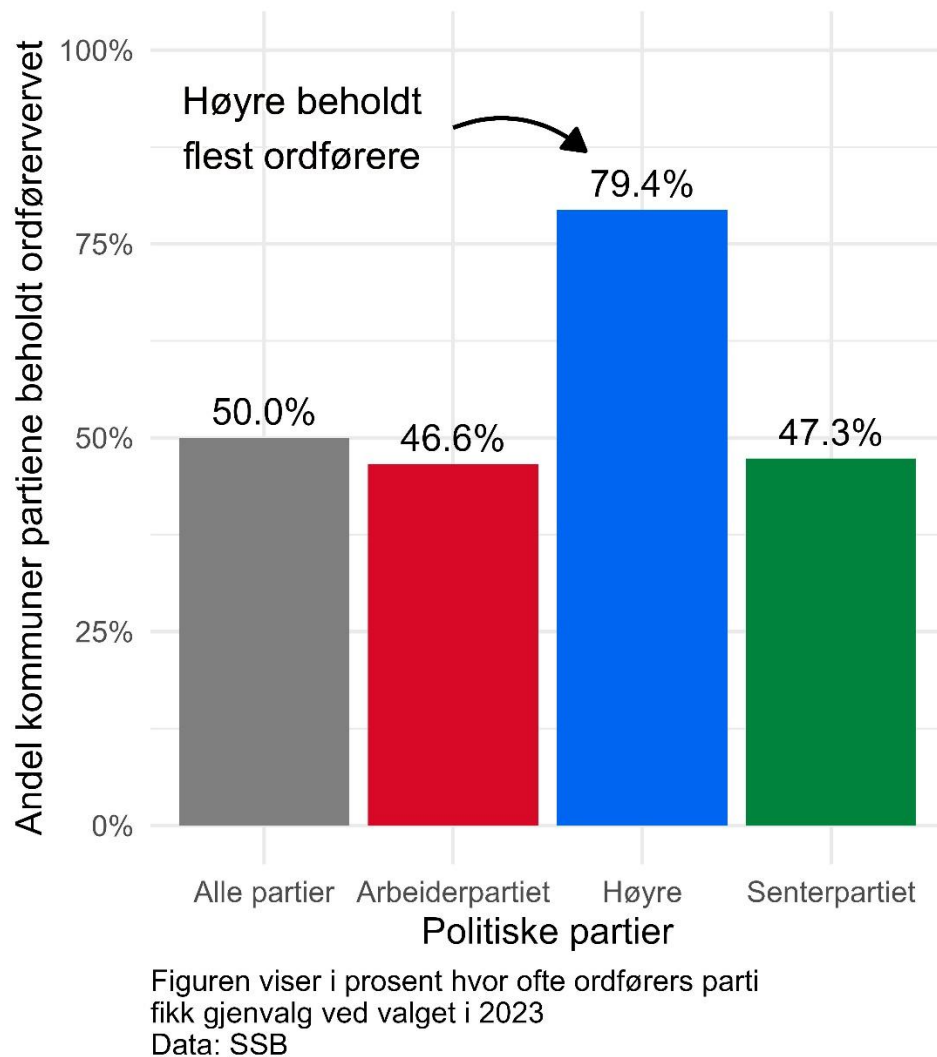
Resultater

Utviklingen i gjennomsnittlig driftsresultat i norske kommuner
Data: SSB

Figur 1: Viser utviklingen i gjennomsnittlig driftsresultat for norske kommuner fra 2020 til 2023. Driftsresultat er målt som driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter oppgitt i prosent.

For perioden som er med i datasettet øker driftsresultatet fra 2020 til 2021. Deretter ser kommunene i snitt en nedgang i driftsresultat i 2022 til 2023.

Figur 2: Viser sannsynligheten for at ordførerne fra de ulike partiene valgt i 2019 ble gjenvalgt påfølgende valg i 2023. Merk her at gruppen alle partier ikke inkluderer de kommunene der felleslister og bygdelister hadde ordføreren i 2019.

Resultatene for alle partiene samlet og tallene for Arbeiderpartiet og Senterpartiet er ganske like. Dette skyldes sannsynligvis at disse to partiene har flest observasjoner i datasettet, dermed er resultatet for gruppen alle partier også ganske likt resultatet til disse to partiene. Av de tre største ordførerpartiene var det Høyre som tapte færrest av de ordførerne som allerede var valgt.

	Avhengig variabel: Ordførerparti gjenvalg (0 = Nei/1= Ja)			
	Alle partier	Arbeiderpartiet	Høyre	Senterpartiet
Konstantledd	-0.112	-0.209	1.733**	-0.285
	(0.144)	(0.223)	(0.587)	(0.227)
Driftsresultat	0.042	0.030	-0.093	0.067
	(0.035)	(0.061)	(0.089)	(0.054)
Antall observasjoner	334	148	34	131

Logistisk regresjon for de ulike partiene. Merk at gruppen alle partier ekskluderer kommuner der ordfører var fra bygdelister eller felleslister.

+ $p < 0.1$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Data: SSB

Tabell 1: Tabellen viser logistiske regresjonsmodeller for de ulike partiene. Modellene viser effekten driftsresultatet i kommunene har på ordførerens sannsynlighet for gjenvalg.

Regresjonskoeffisienten i tabellen viser endringene i den omkodede avhengige variabelen, altså i «logodds». Det er mulig å lese av retningen i forholdet og signifikansnivå og dermed teste hypotesen (Hermansen 2019, 201). Det er en positiv sammenheng, altså når driftsresultatet øker, øker også sannsynligheten for at ordføreren blir gjenvalt, dette gjelder alle gruppene med unntak av Høyre. For Høyre-ordførere går sannsynligheten for gjenvalg ned når driftsresultatet øker. Ingen av koeffisientene er statistisk signifikante innenfor grensen satt på 5 prosentnivå, og heller ikke på et mindre strengt krav til signifikans. Dermed kan sammenhengene skyldes tilfeldigheter, og det kan ikke konstateres at det er en reell sammenheng utenfor utvalget.

	Avhengig variabel: Ordførerparti gjenvalg (0 = Nei/1= Ja)			
	Alle partier	Arbeiderpartiet	Høyre	Senterpartiet
Konstantledd	-0.171	0.005	1.220	-0.557*
	(0.158)	(0.248)	(0.781)	(0.267)
Driftsresultat	0.097	-0.357*	0.180	0.341*
	(0.068)	(0.150)	(0.320)	(0.133)
Driftsresultat ²	-0.005	0.059**	-0.015	-0.027*
	(0.005)	(0.022)	(0.018)	(0.013)
Antall observasjoner	334	148	34	131

Logistisk regresjon for de ulike partiene. Disse modellene tester om forholdet er kurvlineært. Merk at gruppen alle partier ekskluderer kommuner der ordfører var fra bygdelister eller felleslister.

+ $p < 0.1$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Data: SSB

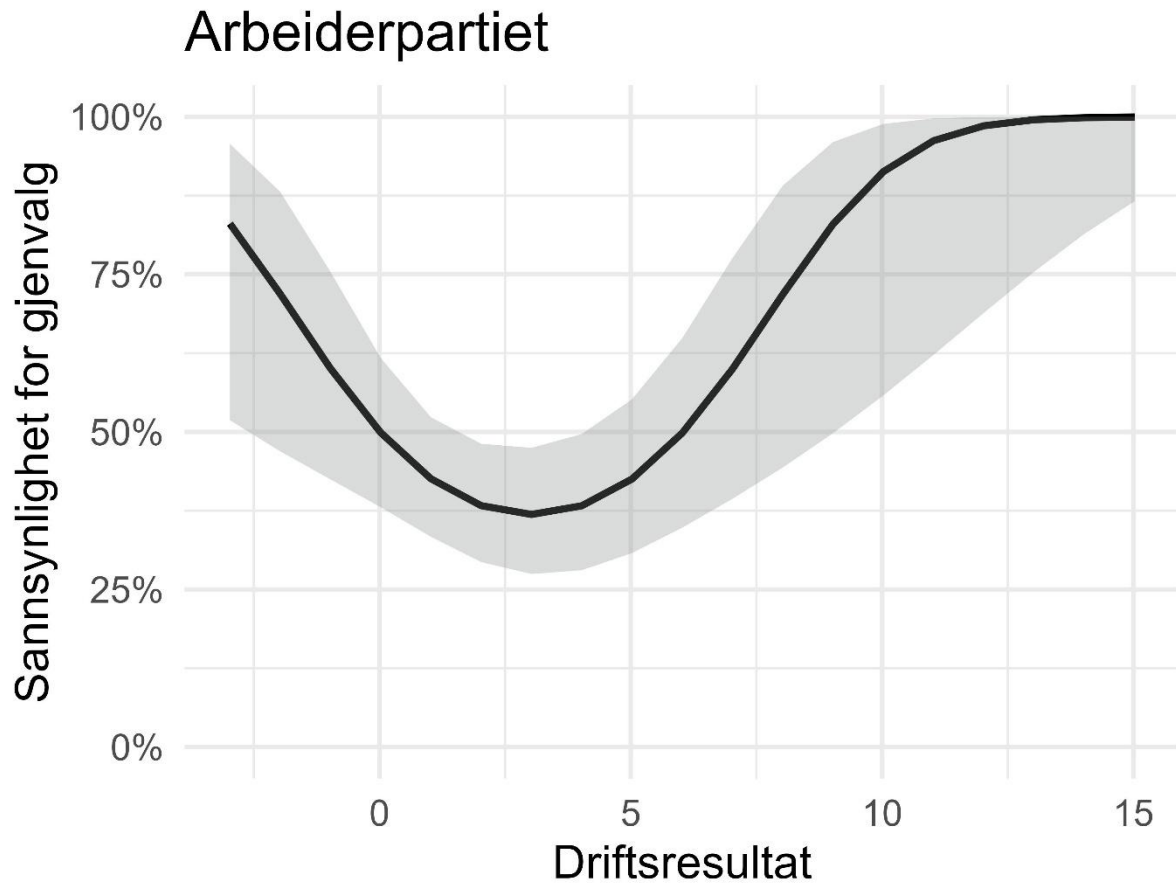
Tabell 2: Viser logistiske regresjonsmodeller for de ulike partiene der forholdet testes for å være kurvlineært.

Denne regresjonsanalysen er lik den i tabell 1, men legger til ett ledd i formelen der drift er opphøyd i annen, for å teste om forholdet er kurvlineært. Regresjonskoeffisientene mellom modellene i logistisk regresjon er ikke sammenlignbare fordi konstantleddet er ulikt (Hermansen 2019, 202). Regresjonskoeffisientene for gruppen med alle partier og Høyre er ikke statistisk signifikante. For Arbeiderpartiet og Senterpartiet er resultatet mer interessant, der er både koeffisientene driftsresultat og driftsresultat² er statistisk signifikante på 5 prosentnivå. Driftsresultat² for Arbeiderpartiet er signifikant på 1 prosentnivå. Når leddet som er opphøyd i annen er statistisk signifikant indikerer det at forholdet er kurvlineært (Osborne 2015, 209). Retningen på sammenhengen kan leses av ut ifra fortegnet på koeffisientene. For Senterpartiet stemmer retningen til koeffisienten overens med hypotesen, ordfører taper oftere valg dersom driftsresultatet er høyt eller lavt. Med Arbeiderpartiet er derimot resultatet omvendt.

	-2 log sannsynlighet	
Politisk parti	Lineær	Kurvlineær
Arbeiderpartiet	204.2506	194.4715
Senterpartiet	179.6483	173.0652

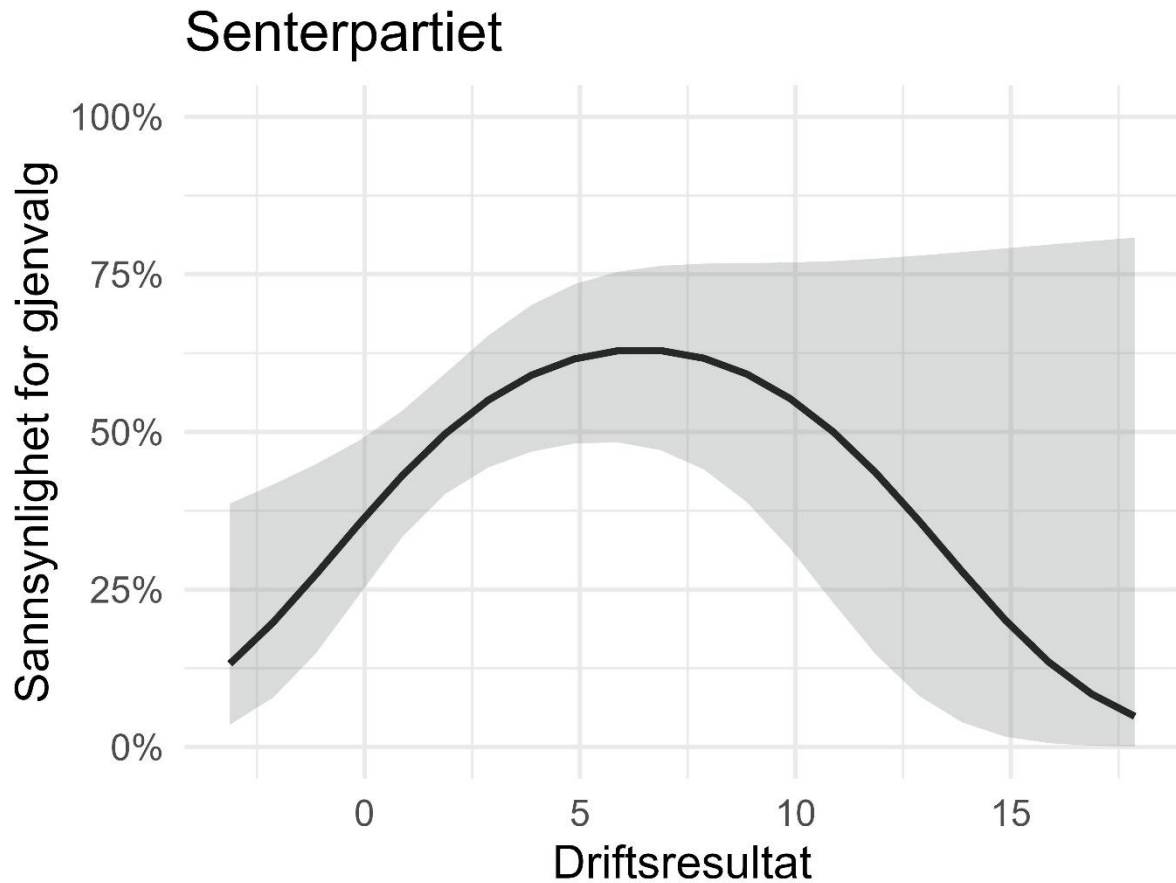
Tabell 3: Viser -2 log sannsynlighet for utvalgte modeller

I logistisk regresjon kan man bruke -2 log sannsynlighet eller -2LL for å måle den manglende tilpasningen i modellen. Desto mindre verdi -2LL har, desto bedre passer modellen relativt sett. Dersom man legger til nye variabler kan man sammenligne denne verdien og se om modellen er forbedret (Osborne 2015, 48-49). Dette indikerer at de kurvlineære modellene er noe bedre enn de lineære modellene på å forklare avhengig variabel.

Figuren viser effekten driftsresultat har på sittende ordførers sannsynlighet for gjenvalg for Arbeiderpartiet
Data: SSB

Figur 3: Viser predikerte sannsynligheter for Arbeiderpartiet

Figuren viser effekten driftsresultat har på sittende ordførers sannsynlighet for gjenvalg for Senterpartiet
Data: SSB

Figur 4: Viser predikerte sannsynligheter for Senterpartiet

Figur 3 og 4 viser predikerte sannsynligheter for et utvalg av regresjonsmodellen. Effektene som visualiseres her er omkodete til å vise de predikerte sannsynlighetene (Hermansen 2019, 207). Sammenligner man Arbeiderpartiet og Senterpartiet ser man hvordan forholdet utspiller seg ulikt. For Senterpartiets ordførere er sannsynligheten for gjenvalg høyest når driftsresultatet er rett over 5. For Arbeiderpartiet er derimot sannsynligheten for gjenvalg lavest når driftsresultatet er rundt 2,5. Konfidensintervallet er gitt med 95% sikkerhet.

Diskusjon

Tolkning av resultater

Logistiske regresjonsmodeller gir i dette tilfellet noen blandede resultater. Modellene for alle partiene og Høyre, både lineære, men også kurvlineære finner ingen signifikant sammenheng. Når man ikke finner signifikante resultater er det mest åpenbare at det ikke finnes noen signifikant sammenheng i populasjonen (Midtbø 2016, 94). Retningen på sammenhengen er ulik mellom Arbeiderpartiet og Senterpartiet som er de to største ordførerpartiene. Dermed er nesten alle ordførere i gruppen med alle partiene ifra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Når disse trekker resultatet i ulik retning er det logisk at regresjonen finner ingen sammenheng. Sammenhengen for Høyre er verken lineær eller kurvlineær. Utvalget av Høyre-ordførere er relativt lite i forhold til de andre gruppene og består av 34 observasjoner. Når utvalgets størrelse øker, øker også sannsynlighet for å avvise nullhypotesen (Midtbø 2016, 94). Det er ikke noen sammenheng i tidsrommet for disse dataene, men det kan være en sammenheng i andre data. Det kan også være at det bare ikke er noen sammenheng, og at Høyre-ordførere sin sannsynlighet for gjenvalg påvirkes av andre faktorer. For ingen av gruppene er sammenhengen lineær. Dette kan ha noe med det begrensede utvalg med data, men også at forholdet i enkelhet ikke er lineært.

For Arbeiderpartiet og Senterpartiet er sammenhengen sannsynligvis kurvlineær ifølge analysen. Retningen på sammenhengen for Senterpartiet stemmer overens med hypotesen. For Arbeiderpartiet er retningen på sammenhengen motsatt av det hypotesen skulle tilsi. Det kan være at Senterpartiet straffes særlig hardt for kommuneøkonomien. Håndteringshypotesen kan kanskje forklare noe av resultatet. Ifølge hypotesen vil kjernevelgere holde partiet de har tilhørighet til ansvarlig for kjernesakene deres, og dersom forventningen ikke innfris straffer de partiet. Eksempelvis vil en regjering ledet av et arbeiderparti straffes hardere når arbeidsledigheten øker sammenlignet med en borgerlig regjering (Ludvigsen 2010, 110). Dersom Senterpartiets velgere er særlig opptatte av kommuneøkonomi, straffer disse kjernevelgerne partiet etter sine forventninger. Det er mulig at dette forklarer hvorfor Senterpartiets ordførere straffes hardere ved dårlig kommuneøkonomi enn andre.

Det er også mulig at Senterpartiet straffes på grunn av overbudspolitikken. Merk her at analysen ikke tester denne mekanismen, altså den sier ingenting om hvilke mekanismer som spiller inn i resultatet. Arbeiderpartiet beholder ofte ordførere i kommuner med høyt driftsresultat.

Analysen sier ingenting om hvilke ordførere det er som får valg etter 2023-valget. Basert på

denne analysen er det ikke mulig å konstatere med sikkerhet hvilke partier som vinner i de kommunene Senterpartiet taper. Analysen tar kun hensyn til hva som skjer med ordførere som allerede er valgt ved neste valgrunde. Arbeiderpartiet ser derimot ikke ut til å være påvirket av at kommunen har et høyt driftsresultat på samme måte som Senterpartiet.

Arbeiderpartiets ordførere har høyere sannsynlighet for å bli gjenvalgt både i kommuner med høyt og lavt driftsresultat. Stabilitetshypotesen hevder at i dårlige tider vil velgere stemme på det de ser på som mer ansvarlige partier (Ludvigsen 2010, 110). Det er tenkelig at Arbeiderpartiet kan bli sett på som et tryggere valg enn andre partier. Når kommuneøkonomien er dårlig, trekker velgere dermed mot Arbeiderpartiet uavhengig av om de styrer eller ikke. Det er noe vanskelig å forklare hvorfor Arbeiderpartiet har lavere sannsynlighet for gjenvalg når kommuneøkonomien er relativt gjennomsnittlig. Det kan være at de samme kommunene også er de som er mer representative og at det i disse kommunene er mer konkurranse politisk. Da er det sannsynligvis også flere kandidater med en realistisk mulighet til å vinne ordføreren og dermed går også sannsynligheten for at ordførere får gjenvalg ned. Senterpartiet har relativt sett bedre sannsynlighet for gjenvalg i kommuner med lignende økonomi. Dette kan indikere at Senterpartiet er bedre på å beholde ordføreren i slike kommuner. Eksempelvis kan det tenkes at Senterpartiet er bedre på å forhandle for å beholde ordførervervet enn andre partier. Det kan være at partiet er mer villig til å gå på tvers av tradisjonelle politiske skillelinjer for å beholde ordføreren.

Begrensinger ved analysen

Analysen har noen begrensninger. Datasettet inkluderer kun en valgrunde, dermed er det kun mulig å undersøke ordførere valgt i 2019. Hadde datasettet hatt flere valgrunder ville det sannsynligvis gitt et sikrere estimat. En annen mulighet er at det ikke er en sammenheng eller at den er annerledes for andre valgrunder. For å kunne trekke mer sikre konklusjoner må man undersøke problemstillingen med mer data.

Analysen tester også om forholdet er kurvlineært. Her er det mulig å gå enda mer i detalj og få et mer presist resultat ved å bruke Box-Tidwell transformasjoner, men dette var utenom oppgavens omfang (Osborne 2015, 208). Modellene brukt kontrollerer heller ikke for andre variabler. Resultatet kunne vært annerledes dersom man eksempelvis hadde kontrollert for hvor mye politisk konkurranse det er i kommunen. Det kan være at sammenhengene har mer med hva slags type kommune det er snakk om, og at partiene kun gjenspeiler dette. Hva som

karakteriserer kommunen, eksempelvis sentralitet, kunne vært kontrollert for i modellen. Analysen kan heller ikke si noe om de underliggende mekanismene. Analysen gir ikke innsikt i hva det er som faktisk forårsaker sammenhengene man finner. Det er ikke gitt at mekanismene nevnt i teorien faktisk forårsaker forholdet.

Implikasjoner

Det viser seg at i praksis er forholdet mellom driftsresultat og sannsynligheten for at ordførere får gjenvalg mer komplisert enn først antatt. Denne analysen har noen implikasjoner for teorier om økonomisk stemmegivning. Det er viktig å merke seg at det ikke undersøkes hvilke mekanismer som faktisk forårsaker resultatet, men dette kan være interessant å undersøke i fremtiden. Det kan være at det finnes noen interessante forhold med økonomisk stemmegivning i norske kommuner. Som nevnt er det mindre forskning på hvordan lokal økonomi påvirker lokale valg (Dassonneville, Claes, og Lewis-Beck 2016, 3-4). Resultatene fra denne analysen viser at det kan være en sammenheng mellom en kommunes økonomi og sannsynligheten for at en ordfører får gjenvalg. Denne analysen finner at det er en kurvlineær sammenheng mellom driftsresultat og sannsynlighet for gjenvalg for ordførere fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forholdet er særlig komplisert fordi det viser seg å være kurvlineært, dermed er det også vanskelig å forklare presist hvorfor forholdet utspiller seg slik analysen viser.

Bibliografi

- Becher, Michael, og Michael Donnelly. 2013. "Economic Performance, Individual Evaluations, and the Vote: Investigating the Causal Mechanism." *The Journal of Politics* 75 (4): 968-979. <https://doi.org/10.1017/s0022381613000959>.
- Belsley, David A., Edwin Kuh, og Roy E. Welsch. 1980. *Regression Diagnostics: Identifying Influential Data and Sources of Collinearity*. New Jersey. : John Wiley & Sons Inc.
- Benedictis-Kessner, Justin De, og Christopher Warshaw. 2020. "Accountability for the Local Economy at All Levels of Government in United States Elections." *Am Polit Sci Rev* 114 (3): 660-676. <https://doi.org/10.1017/S0003055420000027>.
- Brenli, Erik. 2023. "Nå er Buljo valgt til ordfører: – Jeg skal tjene folket." *iFinmark*, 26. oktober, 2023. <https://www.ifinnmark.no/na-er-buljo-valgt-til-ordforer-jeg-skal-tjene-folket/s/5-81-1904133>.
- Dassonneville, Ruth, Ellen Claes, og Michael S. Lewis-Beck. 2016. "Punishing local incumbents for the local economy: economic voting in the 2012 Belgian municipal elections." *Italian Political Science Review/Rivista Italiana di Scienza Politica* 46 (1): 3-22. <https://doi.org/10.1017/ipo.2015.26>.
- Drazen, Allan. 2000. "The Political Business Cycle after 25 Years." *NBER Macroeconomics Annual* 15: 75-117. <http://www.jstor.org/stable/3585387>.
- Frankel, Jeffrey. 2010. "Chapter 25 - Monetary Policy in Emerging Markets." I *Handbook of Monetary Economics*, redigert av Benjamin M. Friedman og Michael Woodford, 1439-1520. Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-53454-5.00013-X>.
- Hermansen, Silje Synnøve Lyder. 2019. *Lær deg R*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Hopland, Arnt O. 2014. "Voter information and electoral outcomes: the Norwegian list of shame." *Public Choice* 161 (1/2): 233-255. <http://www.jstor.org/stable/24507524>.
- Isaksen, Oddgeir. 2019. "Olsen valgt som ny ordfører i Kautokeino." *iFinmark*, 31. oktober, 2019. <https://www.ifinnmark.no/olsen-valgt-som-ny-ordforer-i-kautokeino/s/5-81-1074564>.
- Kellstedt, Paul M., og Guy D. Whitten. 2018. *The fundamentals of political science research*. 3. utg. Cambridge: Cambridge University Press.
- Klausen, Jan Erling, Trine Monica Myrvold, og Sigrid Stokstad. 2020. "Delt lederskap i Oslo kommune." *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 36 (2): 79-101. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2936-2020-02-03>.

- Kommunal- og distriktsdepartementet. 2022. "Nye fylkes- og kommunenummer fra 2024." Oppdatert 23. august 2022. <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunestruktur/nye-kommune-og-fylkesnummer-fra-1.-januar-2024/id2924701/?expand=factbox2924704>.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. 2018. "Valgdagen blir 9. september 2019." Oppdatert 16. mars 2019. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/kmd/pressemeldinger/2018/valgdagen-blir-9.-september-2019/id2593481/>.
- Kommuneloven. 2018. *Lov om kommuner og fylkeskommuner av 22. juni nr. 83*. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83>.
- Kukołowicz, Paula, og Maciej A. Górecki. 2018. "When incumbents can only gain: economic voting in local government elections in Poland." *West European politics* 41 (3): 640-659. <https://doi.org/10.1080/01402382.2017.1403147>.
- Lewis-Beck, Michael S., og Mary Stegmaier. 2013. "The VP-function revisited: a survey of the literature on vote and popularity functions after over 40 years." *Public Choice* 157: 367–385. <https://doi.org/10.1007/s11127-013-0086-6>.
- . 2019. "Economic Voting." *The Oxford Handbook of Public Choice, Volume 1*, redigert av Roger D. Congleton, Bernard Grofman og Stefan Voigt, 247-265. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190469733.013.12>.
- Ludvigsen, Stian Skår. 2010. "Post-mortem of the VP-function? : meta-regression analyses of economic voting in the United Kingdom ; an anthology." Avhandling (ph.d.) Aarhus Universitet.
- Midtbø, Tor. 2016. *Regresjonsanalyse for samfunnsvitere* Oslo: Universitetsforlaget.
- Nannestad, Peter, og Martin Paldam. 1994. "The VP-function: A survey of the literature on vote and popularity functions after 25 years." *Public Choice* 79: 213–245. <https://doi.org/10.1007/BF01047771>.
- Opsahl, Helge Magnus. 2007. "«Fordi folk flest fortjener det»: Fremskrittspartiets sakseierskap i helse- og sosialpolitikken." *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 23 (1): 3-29. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2936-2007-01-01>.
- Osborne, Jason W. 2015. *Best Practices in Logistic Regression*. 55 City Road, London: SAGE Publications, Ltd. <https://methods.sagepub.com/book/mono/best-practices-in-logistic-regression/toc>.

- Rombi, Stefano, og Marco Valbruzzi. 2024. "Economic voting goes local: evidence from the Italian regions." *Italian Political Science Review/Rivista Italiana di Scienza Politica* 54 (1): 54-69. <https://doi.org/10.1017/ipo.2023.22>.
- Saglie, Jo, og Tor Bjørklund. 2004. "Velferdsstat og valenspolitikk: lokalvalget i 1999." *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 18 (1): 4-27. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2936-2002-01-01>.
- SSB. 2024. "13099: Ordførere og varaordførere, etter kjønn og parti/valgliste ved kommunestyrevalget (K) 1945 - 2023." <https://www.ssb.no/statbank/table/13099>.
- . 2025a. "12134: Utvalgte nøkkeltall for kommuneregnskap, kommunekonsern (K) 2015 - 2024." <https://www.ssb.no/statbank/table/12134/>.
- . 2025b. "Ytterligere nedgang i netto driftsresultat." Hentet 23.01. <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/kommunale-finanser/statistikk/kommuneregnskap/artikler/ytterligere-nedgang-i-netto-driftsresultat>.
- van der Eijk, Cees, Mark Franklin, Froukje Demant, og Wouter van der Brug. 2007. "The Endogenous Economy: 'Real' Economic Conditions, Subjective Economic Evaluations and Government Support." *Acta politica* 42 (1): 1-22. <https://doi.org/10.1057/palgrave.ap.5500172>.
- Veiga, Linda Gonçalves, og Francisco José Veiga. 2007a. "Does opportunism pay off?" *Economics Letters* 96 (2): 177-182. <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2006.12.026>.
- . 2007b. "Political business cycles at the municipal level." *Public Choice* 131 (1): 45-64. <https://doi.org/10.1007/s11127-006-9104-2>.
- Vollan, Mette, Siv Kristin Sællmann, og Ragnhild Moen Holø. 2021. "Kraftkommuner tjener fett på kulda." *NRK*, 2021. <https://www.nrk.no/innlandet/kulde-gjor-at-kraftkommuner-som-bykle-og-lesja-tjener-millioner-pa-strom.-mariann-skotte-jubler-1.15377128>.
- Ølberg, Bjørn. 2018. "Den parlamentariske styreformen i kommunene." *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 34 (2-3): 134-142. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2936-2018-02-03-05>.